

—

RONOR Nr. 1/1988

—

RONOR

**Eestirootslaste Kultuuri
Seltsi**

häälekandja

Organ för

**Samfundet för
Estlandssvensk Kultur**

nr. 1

5.mai 1988

nr. 1

den 5 maj 1988

27.veebuaril 1988 loodi Eestirootslaste Kultuuri Selts. Sündaus on Eestimaa elus üsna tähelepanuväärne. Üle neljakümne aasta on väikerahvuste küsimust käsitletud võimude poolt väga jälgalt ja alles nüüdne vabam aeg on lubanud mõelda sellistest asjadest. Usume, et meie seltsi tegevus eestirootsi kultuuri kaitsel tõestab sellise seltsi vajalikkuse.

Seltsil oli 20.aprilli seisuga 220 liiget. Sellist hulka inimesi, kes pealegi üle Eestimaa laiali elavad, pole sugugi lihtne kokku saada ja nii on seltsi oma häälekandja järgi vajadus üsna pakiline. Lehe nimi on välja pakutud entusiastide grupi poolt, kes juba aastaid meremuuseumi juures eestirootsi küsimustega on tegelenud. Nimi meenutab kohalisel viikingiaegset ruunikirja ja sisaldab enamiku eestirootsi piirkondade algustähti: Runö, Rickull, Rägö, Röicks, Ormsö, Odinsholm, Nuckö, Nargö, Neve.

Lehe toimetus on muidugi veel väikeste kogemustega. Ometi on meil olemas oma ettekujutus sellest, milline meie seltsi leht peaks olema. Lehe üheks tähtsamaks jooneks loeme seda, et kõik materjalid ilmuvad kahes keeles kõrvuti. Siis on leht tegelikult ka õppematerjal rootsi keele õppimiseks. Lehes tahame avaldada mälestusi, lühimurtausi eestirootsi kultuurist, eelteateid seltsi ürituste kohta, seltsielu kroonikat, teateid seltsile annetatud varade kohta ja palju muud. Muidugi ei püsi ükski leht ainult selle najal, mis toimetus paberile panna suudab. Seepärast ootame agarat kaasalöömist.

Lehe ilmuissageduse, tiraazi ja hinna kohta on raske praegu midagi kindlat öelda. Põhitiraazi oleme arvestanud nii, et seda saavad kõikide piirkondade volinikud, kellelt saab lugemiseks lehte laenata, ja paar eksemplari meie tulevase raamatukogu jaoks. Põhitiraaz on tasuta. Kui avaneb võimalus lehte paljundada, siis saab ka võimalikuks lehte endale tellida ja osta.

Annetused

Eestirootslaste Kultuuri Seltsil on avatud oma pangaarve. Kõik asutused ja inimesed, kes soovivad seltsi tööd rahaliselt toetada, kandku oma toetussummad jooksvale arvele nr.700313 Agrotööstuspanga Haapsalu osakonnas. Üksikisikud saavad sissemakseld teha hoiukassas. Valuutaannetusi saab teha Eesti Kultuurifondi kaudu NSV Liidu Välispanga Eesti Vabariikliku Panga arvele nr. 7020001, märkides annetuse sihtotstarbena Eestirootslaste Kultuuri Seltsi. Meie leht toob ära kõigi annetajate nimed (kui nad vaid ise ei taha tundmatuks jääda).

* * *

Õnnetleme Johannes Nybergi Vormsilt Kärrsläti külast, kes 6.aprillil sai 80 aastat vanaks.

Den 27 februari grundades Samfundet för Estlandssvensk Kultur. Det var fråga om en rätt märklig händelse i Estlands föreningsliv. Under mer än 40 år har minoritetsfrågan hanterats av myndigheterna i en stel och konservativ anda och först nu med ankomsten av friare tider har det blivit möjligt att ta upp sådana problem. Vi hoppas att vårt samfunds verksamhet för bevarande av den estlandssvenska kulturen kommer att bekräfta behovet av en sådan förening.

Den 20 april hade samfundet 220 medlemmar. Det är inte enkelt att samla ett så stort antal människor, vilka dessutom bor på skilda håll över hela landet. Därför är behovet av ett eget organ verkligen akut. Titeln på vårt blad har föreslagits av en grupp entusiaster vid Sjöfartsmuseum, som har ägnat sig åt estlandssvenska problem sedan många år tillbaka. Till sin stävning påminner titeln om vikingatidens runinskrifter och innefattar samtidigt begynnelsebokstäverna i namnen på de flesta estlandssvenska bygder: Runö, Rickull, Rägö, Röicks, Ormsö, Odinsholm, Nuckö, Nargö, Neve.

Redaktionen har visserligen ringa erfarenheter av journalistik, men har icke desto mindre en egen uppfattning av hurdant samfundets organ ska vara. Ett av de viktigaste särdragen hos vårt blad är enligt vår mening att alla bidrag publiceras parallellt på estniska och svenska. På så sätt utgör bladet också ett slags hjälpmaterial för studier i svenska språket. I vårt blad vill vi publicera minnen, korta studier om estlandssvensk kultur, förhandsmeddelanden om olika evenemang, en kronika över samfundets verksamhet, uppgifter om föremål och annan egendom som donerats till sällskapet o.a. Naturligtvis kan inget blad existera enbart av de material som skrivs av redaktionen. Därför ser vi fram emot bidrag från alla intresserade.

Tills vidare är det svårt att säga någonting bestämt om bladets eventuella utgivningsfrekvens, upplaga och pris. Grundupplagan har beräknats så att den räcker till för regionsombud av vilka det är möjligt att låna bladet, och så ett par exemplar för vårt bibliotek. Grundupplagan är kostnadsfri. Om möjligheter för stencillering öppnar sig, då blir det också möjligt att abonera på bladet och köpa lösnummer.

Donationer

Samfundet för Estlandssvensk Kultur har öppnat ett eget bankkonto. Alla institutioner och privatpersoner som vill stödja samfundets verksamhet kan sätta in sina bidrag på konto nr. 700313 i Agroindustribankens avdelning i Hapsal. Privatpersoner kan göra inbetalningar på varje sparbank. Donationer i utländsk valuta kan göras via Sovietunionens Utrikesbanks kontor i Estland, konto nr. 7020001. Donatoren ska därvid ange att medlen är avsedda för Samfundet för Estlandssvensk Kultur. Vårt blad kommer att publicera namnen av alla donatorer med undantag av dem som vill förbli anonyma.

* * *

Vi gratulerar Johannes Nyberg i Kärrslätt på Ormsö som fyllde 80 år den 6 april.

MATS EKMANI LUULETUSI

Noorusmälestus

Mul meenub lapsepõlvest,
kui suur siis tundus ilm,
kui hoidsin ema põllest...
neist mõtteist niiskub silm.

Siis koidupäike säras,
kui unest virgus maa,
läks kari välja külast,
taat põllul külvama.

Meil, lastel, kevadpäike
kui ema, paitas päid,
oh kevadrõõmu, kilkeid,
õhk linnulaulu täis.

Ka õhtuil, vaikseil, õõbik
meil laulis puie sees,
meil öeldi - laulab pruudil
see väike üllas mees.

Kuid lepaladvust ülalt
kui seinakella kriiks
meil kätte kostis külla
sealt hoburästa viis.

Mul noorusest kolm värvi
on südamesse jään'd.
Veel nüüdki teevad härdaks
kui halli juustes näen.

Eks rohetavat küllust
meil pakkun'd mets ja aas
ja kuldseid rukkipõllud,
kui hakid nendel reas.

Veel Hara lahe sina
ma tihti mõtteis näen,
kui võrk tõi merest kala
või kevad korjas jää.

Kuid kõigest kõige enam
mul meenub ema hea,
ei saa ju olla hellel
küll keegi ilma peal!

Lapsehoidja palk

Palka neil, kes hoidvad lapsi
Taevalsa ise maksab -
lapsehoidjad saavad taeva,
valged hamed, kandled kaela.

Kaunis paradiisiaias
kõnnid ringi särgis laias.
Kõik seal tuleb muidu kätte,
riie, söök ja kõhtki ette.

Ei seal tunne keegi kurbust,
muudkui laula täiest kurgust.
Kõikjal kalliskive, kuida
katmas metsi, maju, mulda.

Jooksvad ringi kaunid ratsud,
küll neid pärast surma katsud.
Siiski teeb üks asi tuska -
kannelt mängida ei oska.

Ma ju hoiaks küll neid lapsi,
kiigutaks ja mängiks papsi,
kuid et väiksed teevad püksid -
see nüüd küll ei meeldi üldse.

DIKTER AV MATS EKMAN

Bärndomstien

Ja minns han fagor tien,
tå allt var vâlde stort;
å kund ja ån få si en,
hå skulld ja råt ha gjord?

Om måren daningstien
hå ljuder herd ja tå?
Tå boskan gick ör bien,
å far min gick ut så.

Tå fagor mårja våre
må sina fagor soå
så mîke kutra orre,
så fagort gucken gol.

Å gick ja ut långs stråte,
oxkern han sjongd så gålît,
han sjongd tår hela nåte
fer' sina bru så snålît.

Huft opp fråm aleskåtan
ja herd grantolkens prat,
å många gång fråm Nåtån
ja herd "kråt-kråt, kråt-kråt".

Hå fagror var ånt skoen
e sina ljusgren fårg!
Så fagort svalla roen,
allt blomskast, dal å berg.

Å fagor Harbovike,
å Porsmorånnans fall.
E vike spåla sîke,
ver rånnan gick ja vall.

Tår herd ja lårkjar sjonga,
tår drillå daen gårm;
svartstårona må onga
tår vistast mångan svarm.

Man båt å derast minne,
som ja ånt bort kan glåjm,
år nor må sitt go sinne
å mina båndomshåjm.

Bånvåftarns lene

Gutt får han som vaftar båne,
båne år jo Gudfars låne,
bånvåftarn går opp te himmol,
tår fårn harp å fagra simmol.

Han får kler så hojt som snjo,
gå å laup e grenan sko,
han får tår allt uta meda:
fagor kler å goa feda.

(K) Himmoln kan ånt ingen sårge,
bara sjong som hår e kårke;
allt år gull å fagor stainar,
våggjar, mårar å korsstainar.

Aikjar år dor blackor, reor;
tå ve ri, tå ve å deor;
(e) himmoln spålas vist må hona,
man ja kan ånt sjong hån tona.

Ales vill ja no vaft båna,
ja kan vagg må hegor tåna,
man he gol, som ges e hlarva,
tolle ha ja no ånt tarva.

Noarootsi päevad

Seltsi üheks tegevusvormiks on kavandatud piirkondlikud päevad. Esimesed neist toimuvad Noarootsi k.a. 30.-31.juulil. Noarootsit võib mõista kitsamalt ja laiemalt. Kitsamalt on see saar, mis moodunud sajandi keskel mandriga kokku kasvas ja nüüd Noarootsi poolsaarena tuntud on. Laiemalt tähendab ta endist Noarootsi kihelkonda Paslepa, Sutlepa ja Riguldi valdadega ja langeb suures osas kokku praeguse Pürksi külanõukoguga, nii mõistame seda ka meie. Noarootsi päevadel tuleb üsna rikkalik kava: ajaloo-, etnograafia-, kunsti-, foto- ja käsitöönäitused, esivanemate mälestamine Rooslepa, Sutlepa ja Noarootsi kalmistutel, jumalateenistus Noarootsi kirikus, ettekanded piirkonna ajaloo- ja tulevikust, kontserdid ja ühistantsuõhtu, võistlused mitmel spordialal, matk ümbruse huvitavasse paikkonda, loterii väärtuslike võitudega, fotovõistluse tulemuste väljakuulutamine ja võitjate autasustamine ning palju muud. Noarootsi päevade korraldajateks on peale seltsi veel kolhoos, kool, külanõukogu ja Haapsalu rajooninõukogu täitevkomitee. Noarootsi päevadeks ilmub ka meie lehe erinumber.

Fotovõistlus

Eestirootslaste Kultuuri Selts kuulutab välja fotovõistluse ja kavatses seda teha ka järgmistel aastatel. Seekordse fotovõistluse teemaks on Noarootsi kihelkond. Võistlusele võib esitada piiramata hulga fotosid Noarootsi tänapäevast ja minevikust. Minevikufotodena tulevad kõne alla reproduktsioonid kunagistest võtetest. Fotovõistluse tähtaeg on 15.juuli. Kõik võistlusele esitatud fotod jäävad seltsi muuseumile. Võistluse täpsed tingimused ilmuvad lähemal ajal ajakirjanduses.

Fotograafid, pildistama! Tänaane päev saab kunagi ajalooks!

Otsitakse pilte Läänemaa Ühisgümnaasiumi aulast

Kõiki, kellel on fotosid Läänemaa Ühisgümnaasiumi aula kohta (klassi- ja lõpupildid, pildid pidudest jms.), palutakse sellest teada anda Ervin-Johan Sedmanile (aadress volinike nimekirjas). Fotosid on vaja aula restaureerimisprojekti tegijatele.

* * *

16.aprillil toimus Haapsalu piirkonna koosolek. Otsustati edaspidi koos käia vähemalt kord kuus.

Seltsi vanim liige

22.aprillil käisid Astrid Feodorova, Ervin-Johan Sedman ja Ain Sarv Noarootsi koolis. Kooli õpilastele ja õpetajatele räägiti seltsi eesmärkidest ja õpiti koos rootsikeelseid ringleänge. Noarootsi kool, mille ajalugu algab 1650. aastast, on nüüd seltsi vanim liige ja esimene kollektiivliige.

Nucködagar

En av de arbetsformer som vi har planerat är s.k. regiondagar. De första sådana ska hållas på Nuckö den 30-31 juli. Nuckö kan ha en bredare och en snävare definition. Enligt den snävare definitionen är Nuckö en ö, vilken i mitten av förra århundradet växte samman med fastlandet. Enligt den bredare definitionen omfattar Nuckö f.d. Nuckö socken tillsammans med Pasleps, Sutleps och Rickuls kommuner och sammanfaller i stora drag med dagens Birkas bysovjet. Även vi delar den senare uppfattningen. Nucködagarernas program blir rikt och varierande. På programmet står utställningar som omfattar historia, folkliv, konst, fotografi och hantverk, minnesmöten på Rosleps, Sutleps och Nuckös kyrkogårdar, en gudtjänst i Nuckö kyrka, föredrag om regionens historia och framtid, konserter och dansafton, tävlingar i olika idrotter, en vandring till traktens intressantaste platser, ett lotteri med värdefulla vinster, utdelning av priserna till vinnare av fototävlingen och mycket annat. Utom samfundet medverkar i arrangemanget också det lokala kollektivjordbruket, skolan, bysovjeten och Hapsal-distriktets exekutivkommitté. Till Nucködagarerna utkommer också ett specialnummer av vårt blad.

Fototävling

Samfundet för Estlandssvenska Kultur utlyser en fototävling och ämnar arrangera liknande tävlingar även i framtiden. Temat för årets fototävling är Nuckö socken. Varje fotograf kan sända in ett obegränsat antal fotografier som föreställer Nuckös förflutna och nutid. I fråga om Nuckös förflutna kan det röra sig om reproduktioner av gamla fotografier. Tävlingsbidragen ska vara insända senast den 15 juli. Alla fotografier som har sänts in för tävlingen överlämnas till Samfundets museum. Närmare information om tävlingsreglerna offentliggörs idagarna i pressen.

Vi uppmanar alla fotografer till ett aktivt deltagande. Även vår tid blir historia en dag!

Bilder av aulan i Viks gymnasium efterlyses

Alla de som har i sin ägo fotografier av aulan i Viks gymnasium (klass- och avslutningsbilder, bilder av olika fester o.dyl.) ombeds att meddela om detta till Ervin-Johan Sedman (adress återfinns i listan över samfundets ombud). Fotografier behövs för utarbetande av projektet för restaurering av aulan.

* * *

Den 16 april hölls ett regionsmöte i Hapsal. Vid mötet beslutades att i fortsättningsen samlas minst en gång i månaden.

Samfundets äldsta medlem

Den 22 april besökte Astrid Feodorova, Ervin-Johan Sedman och Ain Sarv Nuckö skola. Under besöket presenterades samfundets målsättningar för elever och lärare. Man lärde sig också estlandssvenska ringlekar. Nuckö skola, vars historia går tillbaka till år 1650, är numera samfundets äldsta medlem och första kollektivmedlem.

Ajaarvamine ja kalendripühad

Gustav Ränk

Kestirootslaste kultuurilisest eripärasest rääkides ei saa mööda minna ühest omapärasest kalendriabivahendist ja mõnedest tähtpäevadest, mille tähistamine oli seotud eriliste nähtavate sümbolite või sümbolsete toimingutega. Kui eestirootslaste elus otsida otse Rootsisist pärit või soomerootslaste kaudu tulnud jooni, siis võib kõige kindlamana nimetada s i r v i l a u d u (rimstavarna), mida kasutati enne trükitud kalendrite kasutuseletulekut. See rootsi ajaarvaja on ka üks nähtusi, mis on eestirootslastelt levinud eestlastele Loode-Eestis. Et sirvilauad olid eestlastel kasutusel vördlemisi ammu, selgub kroonik Hiärne teatest Läänemaalt XVII sajandist ja Hupeli märkmetest Saaremaalt XVIII sajandi lõpust. Üks puukalender sellest ajast, mis on pärit Hiiumaalt Pühalepast, asub praegu Eesti Rahva Muuseumis ja kannab nimetust *riimid* (mitmuses, vördle rootsi tüvega *rim-*). Kui eestlastel tuntud sirvilauad on kõik lõigatud väikestele puuplaatidele, mis nõoriga kokku seoti, siis eestirootsi sirvilaudadel lõigati päevade märgid pikale kepile või ühe pika kitsa laua mõlemale küljele. Ühine on aga kalendrisüsteem, kus nädalapäevad on märgitud erinevate vanarootsi ruunimärkidega, pühapäevad ja tähtpäevad aga eriliste sümbolsete märkidega.

Siin pole võimalik lähemalt vaadelda kõiki rikkalikke ja vahelduvaid rahvakalendriga seotud kombeid ja tähtpäevi. J õ u l u d ja u u s a a s t a olid kahtlemata kõige suuremad pühad. Viimasel ajal kaunis levinud jõulukuuse tuppa toomine ei ole eriti vana komme. Maal muutus see tavaliseks alles XIX sajandi lõpus. Ka jõuluvana ja jõulukingid on üsna uus nähtus. Vana aja jõulusid iseloomustasid õled põrandal, õlgedest või roost tehtud jõlukroonid või jõlurist söögilaua kohal laes, kodus valatud rasvaküünlad ja eelkõige jõulusokk või jõuluhani: üks rohkem või vähem sellesarnaseks maskeeritud inimene, kes jõuluõhtutel ja vana-aastaõhtul ringi kõndis, nalja tegi ja lapsi hirmutas. Kogu pühade aja laual seisnud jõululeibu on nimetatud juba koos toidukommetega.

Tideräkningen och årets fester

av Gustav Ränk

Då man talar om estlandssvenskarnas kulturella särart, kan man inte förbigå ett egenartat kalendariskt hjälpmedel och ej heller vissa märkesdagar, vilkas firande var förenat med särskilda synliga symboler eller symboliska förrättningar. Om man i estlandssvenskarnas folkliv söker drag, som kan härstamma direkt från Sverige eller kommit dit genom finlandssvenskarnas förmedling, så får man som ett av de säkraste anteckna r i m s t a v a r n a, vilka användes, innan de trykta almanackorna kom i bruk. Detta gamla svenska hjälpmedel för tideräkning hör dessutom till de företeelser, som via estlandssvenskarna i någon mån har spritts till esterna i nordvästra Estland. Att rimstavar var i bruk ganska tidigt även hos esterna, visar krönikeskivaren Hiärnes upplysning från Vik på 1600-talet och Hupels anteckning från Ösel vid slutet av 1700-talet. En daterad träalmanacka från denna tid, härstammande från Pühalepa socken på Dagö, har hamnat i Estlands nationalmuseum under ett estniskt namn *riimid* (plur., jfr sv. roten *rim-*). De hos esterna noterade almanackorna har alla varit skurna i små träplattor, ihopknutna med ett snöre, men hos estlandssvenskarna har också rimstavar eller rimbavlar förekommit, där tecknen för dagarna varit skurna i en lång kapp eller på bägge sidor av ett långt smalt bräde. Gemensamt för bägge är det kalendariska systemet, där veckodagarna - efter gammalsvenskt mönster - är utmärkta med olika runtecken, söndagar, och märkesdagar med särskilda symboliska tecken.

Det är inte möjligt att här ta upp till närmare granskning alla de ovanligt rikt skiftande sedvänjor, som är knutna till den folkliga tideräkningen och de särskilda märkesdagarna i ärcykeln. J u l e n och n y å r e t var otvivelaktigt den betydelsefyl-laste högtiden. Julgranen, som på sistone var rätt allmän, är ingen särskilt gammal företeelse. Den blev vanlig på landsbygden först under senare hälften av 1800-talet. Också julgubben med julklapparna är en modern företeelse. Julen i gammal tid karakteriserades av halm på golvet, kronor eller julkors av halm eller vassrör i taket ovanför matbordet, hemstöpta taigljus och framför allt julbock eller julgåsen mer eller mindre naturtroget maskerad människa, som gick omkring på julafton och nyårsafton och skämtade och skrämde barnen. Julbröden - som stod på bordet under hela helgen - har redan nämnts i samband med maträtterna.

Kevad ja suvi tulid oma tuledega. Kevadetuled on nii rootslastel kui ka eestlastel seotud enamasti jüripäevaga 23. aprillil. Mõned põletasid siis karjamaadel hagu, teised tegid tuld põldudel. Vormsi rootslased põletasid kapsamaal õlgedest jõuluristi, see pidi ära hoidma kapsaussid. Enam hinnati ja peeti kinni jaanitule kombest 23. või 24. juuni õhtul. Ruhnus on vana komme teha lõke vanadest paatidest (Ekman) ja hagudest. Ka Riguldis põletati sel päeval vanu paate. Muidu võeti jaanituleks kuhu hagu, keskel püsti puitüvi, selle otsas kimp värsket rohelist. Vahel pandi üles vana puuratas, vahel masti kujutavale püstpuule raad kujutav põikpuu (Pakri). Nelipühade ja jaanipäeva juurde kuulusid ka rohelised kased välisukse kõrval ja toas, samuti lilled, mis lootati toapõrandale. Mõnel pool ehiti ka lehma ja lambaid lillepärgadega.

Teisel poolaastal on tähelepanuväärsed karnevalitaolised pidustused mardipäeval (10. november) ja kadripäeval (25. november). Siis riietusid külaelanikud - poisid mardipäeval, tüdrukud kadripäeval - kummalistesse rõivastesse, näiteks pahupidi kasukatesse jms, tegid palju lärmi ja käisid lauldes talust tallu kerjates ja vigurdades. Pakri saartel olid osavõtjad maskeeritud peenelt välja lõigatud puumaskidega. Kokkukerjatud kraami söid noored hiljem ära peol tantsu juures.

Raamatust "En bok om Estlands svenskar" tõlkinud Olev Paju ja Ain Sarv.

Våren och sommaren kom med sina eldar. Världarna var hos svenskarna liksom hos esterna i synnerhet knutna till Georgsdagen (Sant-Irja) den 23 april. Somliga brände då enris på betesmarken; andra tände eldar på åkern. Svenskarna på Ormsö brände då julkors av halm på källandet, vilket skylle skydda mot kålmask. Hera onttyckt och längre bibehållet var bruket med midsommarbrasa på kvällen till den 23 eller 24 juni. På Runö hade man sedan gammalt för sed att bygga bålet av några gamla båtar (Ekman) och ris. Även i Rickul brukade denna kväll gamla båtar brännas. Annorstädes var materialet i midsommarbålet en stack av enrisbuskar, i vars mitt man ibland reste en trädstam med en frisk lövraska i toppen eller också en lång stång med ett gammalt trähjul eller tvärstänger föreställande båtens mast och rår (Rågö). Till pingst och midsommar hörde också gröna björkar, som ställdes vid ytterdörren och i stugan, likaså blommor, som ströddes på stuggolv. På sina håll snyckades rentav kor och får med blomsterkransar.

Under andra halvåret fäster man sig vid de karnevalsliknande festligheterna på Martinsdagen (10 nov.) och Katarinadagen (25 nov.). Då klädde sig byns ungdom - pojkar på Martinsdagen, flickorna på Katarinadagen - i besynnerliga kläder, ut- och invända pälsar o.d., och drog under oväsen och sång från gård till gård, tiggande och gycklande. På Rågöarna var deltagarna maskerade t.ex. med fint skurna trämasker. De ihoptiggda matvatorna åt ungdomarna efteråt upp vid en fest med dans.

Översätta på estniska av Olev Paju och Ain Sarv.

KESTIROOTSLASTE KULTUURI SELTSI PÕHIKIRI

1. KESTIROOTSLASTE KULTUURI SELTS on vabatahtlik organisatsioon, mis ühendab eestirootslasi ja nende järglasi ning ka kõiki teisi eestirootsi kultuurist ja selle kaitsest huvitatud isikuid ja organisatsioone. SELTS seab oma eesmärgiks eestirootsi kultuuri tundmaõppimise, uurimise, kogumise, säilitamise ja tutvustamise.

Seltsi venekeelne nimetus on

Общество культуры эстонских шведов.

Seltsi rootsikeelne nimetus on

Samfundet för Estlandssvensk Kultur.

2. SELTS juhindub NSVL ja ENSV seadustest ja käesolevast põhikirjast.
3. SELTS kuulub Eesti Kultuurifondi juurde ja tegutseb oma eesmärkide piires koos Eesti Muinsuskaitse Seltsiga. SELTS teeb tihedat koostööd riiklike organitega ning kõigi organisatsioonide ja üksikisikutega, kes seltsi eesmarke toetavad ja nende realiseerimisele kaasa aitada saavad ja tahavad, kui selline koostöö ei kahjusta seltsi huve.

STADGARNNA AV SAMFUNDET FÖR ESTLANDSSVENSK KULTUR

1. Samfundet för Estlandssvensk Kultur är en ideell organisation som förenar estlandssvenskar, svenskättlingar och alla andra personer eller organisationer, som är intresserade av estlandssvensk kultur och dess bevarande. Samfundet sätter som mål att lära känna, forska i, samla, bevара och sprida kunskap om estlandssvensk kultur.

Samfundets estniskspråkiga benämning är

Kestirootslaste Kultuuri Selts.

Samfundets ryskspråkiga benämning är

Общество культуры эстонских шведов.

2. Samfundet vägleds av SSSR:s och RSSR:s lagar och dessa stadgar.
3. Samfundet verkar vid Estlands Kulturfond och samarbetar med Estlands Samfund för Fornminnesskydd. Samfundet skall bedriva ett aktivt samarbete med myndigheter samt med alla organisationer och privatpersoner, som stödjer Samfundets målsättningar och kan och vill bidra till förverkligandet av dessa, i fall detta samarbete inte skadar Samfundets intressen.

4. SELTS seab oma ülesanneteks:

1) teabe levitamise eestirootslastest ja nende kultuurist ning eestirootsi kultuuri väärtustamise kaasajas ja tulevikus
 2) eestirootsi muuseumi, arhiivi ja raamatukogu rajamise
 3) rootsi keele ja eestirootsi murrete tundmaõppimise

4) eestirootslaste käsitööskuse tundmaõppimise ja säilitamise
 5) eestirootsi kultuurimälestiste abil endiste eestirootsi alade elanikkonnas kodutunde ja kodumaa-armastuse süvendamise

5. SELTSIL on juriidilise isiku õigused, oma pitsat ja nurgatempel. SELTSIL on õigus avada ja sulgeda arveldus-, jooksvaid ja erikontosid krediitiasutustes ning sooritada finantsoperatsioone. SELTS võib oma eesmärkide saavutamiseks moodustada abiettevõtteid ja sõlmida lepinguid asutuste, organisatsioonide ja üksikisikutega.

6. SELTSIL on oma embleem ja märk.

7. SELTSIL on toetav-, tegev- ja auliikmed.

Toetavliikmeteks võivad olla kõik isikud ja organisatsioonid, kes tunnistavad seltsi põhikirja ja aitavad kaasa seltsi tööle. Toetavliikmeid võtab vastu seltsi juhatus kirjaliku soovivalduse põhjal. Toetavliikmeil on sõna- ja hääleõigus seltsi tööküsimustes, välja arvatud põhikirja muutmine ja seltsi töö lõpetamine.

Tegevliikmeteks võivad olla üksikisikud, kes aktiivselt tegelevad seltsi ülesannetega. Tegevliikmeid võtab vastu seltsi juhatus kirjaliku soovivalduse ja kahe tegevliikme soovitusel põhjal.

Auliikmeks võib valida isikuid, kel on seltsi ees erilisi teeneid. Auliikmeid valib peakoosolek juhatusel ettepanekul.

Tegev- ja auliikmeil on sõna- ja hääleõigus kõigis seltsi puudutavais küsimustes.

Seltsist lahkumise soovist tuleb juhatusel kirjalikult teatada.

8. Seltsi juhivad peakoosolek, juhatus, esimees ja revisjonikomisjon.

Peakooolek kutsutakse kokku kord aastas. Revisjonikomisjoni või veerandi liikmete nõudel ning muudes eriolukordades kutsub juhatus peakoooleku kokku varem. Peakooolek valib aastas seltsi esimehe ja abiesimehe, juhatusel ja revisjonikomisjoni, valib seltsi auliikmeid, kinnitab seltsi dokumendid ning otsustab seltsi põhikirja muutmise ja seltsi töö lõpetamise. Peakooolek on pädev, kui kohal on pool tegevliikmetest, põhikirja muutmiseks ja seltsi töö lõpetamiseks 2/3 tegevliikmetest. Hääletamine toimub lihthääletamusega, hääle poolekslangemisel otsustab juhataja hääle. Esimesel nõudmisel tuleb läbi viia kinnine hääletamine.

4. Samfundet har som uppgift:

1) att sprida kunskap om estlandssvenskar och deras kultur, samt att trygga den estlandssvenska kulturen tillbörligt erkännande;
 2) att grunda ett estlandssvenskt museum, arkiv och bibliotek;
 3) att lära känna svenska språket och estlandssvenska dialekter;

4) att lära känna estlandssvenskarnas hemslöjdstraditioner och bevara dessa;
 5) att genom estlandssvenska kulturminnen stärka hemkänslan hos befolkningen i de f.d. svensksbygderna.

5. Samfundet är en juridisk person och har rätt att teckna firman. Samfundet äger rätten att öppna betalnings-, sparings- och specialkonton i kreditinstitutioner (banker) och göra finansoperationer. För att uppnå sina mål kan Samfundet bilda småföretag och sluta avtal med institutioner, företag och privatpersoner.

6. Samfundet har sitt embleem och sitt märke.

7. Samfundet har stödande, aktiva och hedersmedlemmar.

Stödande medlemmar kan alla personer och organisationer vara, som godkänner Samfundets stadgar och främjar Samfundets arbete. Stödande medlemmar upptas av Samfundets styrelse enligt en skriftlig ansökan. Stödande medlemmar har yttrande- och rösträtt när det gäller Samfundets verksamhet, utom vid ändringar i stadgarna och avveckling av Samfundet.

Aktiva medlemmar kan privatpersoner vara, som aktivt arbetar med Samfundets uppgifter. Aktiva medlemmar upptas av Samfundets styrelse enligt en skriftlig ansökan och rekommendationer av två aktiva medlemmar.

Till hedersmedlem kan de personer väljas, som har gjort särskilda insatser för Samfundet. Hedersmedlemmar väljs av årsmötet på förslag av styrelsen.

Aktiva och hedersmedlemmar har yttrande- och rösträtt i alla frågor som gäller Samfundet.

Om önskan att utträda ur Samfundet skall styrelsen underrättas skriftligen.

8. Samfundet styrs av årsmötet, styrelsen, ordföranden och dess verksamhet granskas av revisorerna.

På begäran av revisorerna eller fjärdedelen av medlemskåren samt i andra undantagsfall sammankallar styrelsen årsmötet tidigare. Årsmötet väljer Samfundets ordförande och viceordförande, styrelsen och revisorerna för en period av ett år, väljer Samfundets hedersmedlemmar, stadfäster Samfundets inre regler och beslutar om ändringar i stadgarna och avveckling av Samfundet. Årsmötet är beslutande i fall hälften av aktiva medlemmar är närvarande. För införande av ändringar i stadgarna eller avveckling av Samfundet skall 2/3 av aktiva medlemmar vara närvarande. Röstningen sker genom enkel röstmajoritet, vid lika röstetal faller ordförandens röst utslaget. Vid begäran måste slutet votering genomföras.

Juhatus on viieliikmeline: esimees, abiesimees, sekretär, laekur ja üks ametita juhatuseliige. Juhatus valib peakoosolek üheks aastaks seltsi tegevliikmete hulgast. Esimees ja abiesimees valitakse ülejäänud juhatusest eraldi, seejuures peab kandidaate tutvustama ja neile sõna andma. Juhatus käsutab seltsi varasid ja asutab seltsi ülesannete täitmiseks eritoimkondi, võtab vastu uusi liikmeid ning otsustab muid seltsi töösse puutuvaid küsimusi. Juhatus on otsustusvõimeline, kui koos on kolm liiget, nende hulgas esimees või abiesimees. Juhatus otsustab küsimusi liht- häälteenamusega, häälte poolekslangemisel otsustab esimehe hääle. Juhatus annab aru peakoosolekule ja revisjonikomisjonile.

Esimees esindab seltsi riiklikes organites ja muudes asutustes ja organisatsioonides ning kinnitab seltsi lepingud ja muud varalised tehingud. Esimehe eemalviibimisel asendab teda abiesimees samades õigustes. Esimees annab aru juhatusele, revisjonikomisjonile ja peakoosolekule.

Revisjonikomisjon on kolmeliikmeline ja selle valib peakoosolek üheks aastaks seltsi liikmete hulgast. Revisjonikomisjoni ei või kuuluda revideerimisele kuuluvad seltsi liikmed. Revisjonikomisjon revideerib vähemalt kord aastas juhatus ja toimkondade tegevust ning seltsi varalist olukorda. Revisjonikomisjon annab aru peakoosolekule.

Põhikiri on vastu võetud Restirootlaste Kultuuri Seltsi asutamiskoosolekul 27. veebruaril 1988. a. ja kooskõlastatud ENSV Kultuuriministeeriumis 10. märtsil 1988. a.

Styrelsen består av fem medlemmar: ordförande, viceordförande, sekreterare, kassör och en styrelsemedlem utan bestämd uppgift. Styrelsen väljs av årsmötet på ett år av Samfundets aktiva medlemmar. Ordföranden och viceordföranden väljs separat från styrelsen, varvid kandidaterna måste presenteras och lägga fram sina program. Styrelsen förfogar över Samfundets egendom, bildar specialutskott som uppfyller Samfundets uppgifter, upptar nya medlemmar och avgör andra frågor som är förknippade med Samfundets verksamhet. Styrelsen är beslutande, när 3 medlemmar är närvarande, däribland ordföranden eller viceordföranden. Styrelsen avgör frågor genom enkel röstmajoritet, vid lika röstetal faller ordförandens röst utslaget. Styrelsen är föredragande inför årsmötet och revisorererna.

Ordföranden svarar för Samfundets kontakter med myndigheter och andra institutioner och organisationer samt undertecknar Samfundets avtal och transaktioner. I ordförandens frånvaro tillträder viceordföranden. Ordföranden är föredragande inför styrelsen, revisorererna och årsmötet.

Samfundet har 3 revisorer som väljs av årsmötet bland Samfundets medlemmar på en period av ett år. Samfundets medlemmar vars verksamhet granskas av revisorererna får ej väljas till revisorer. Revisorererna granskar styrelsens och utskottens verksamhet och Samfundets ekonomi minst en gång om året. Revisorererna är föredragande inför årsmötet.

Stadgarna har antagits vid konstituerande mötet av Samfundet för Estlandssvensk Kultur den 27 februari 1988 och godkänts av Estniska SSR:s Kulturministerium den 10 mars 1988.

ESTIROOTSLASTE KULTUURI SELTSSAMFUNDET FÖR ESTLANDSSVENSKE KULTUR

Seltsi postiaadress:
203170 Haapsalu, Postimaja, pk. 71

Samfundets adress:
203170 Hapsal, Posthuset Box 71

Juhatus

Ain Sarv - esimees
Maido Limbak - aseesimees
Toivo Tomingas - laekur
Kai Tennisberg - sekretär
Jonne Berggren

Styrelse

Ain Sarv - ordförande
Maido Limbak - viceordförande
Toivo Tomingas - kassör
Kai Tennisberg - sekreterare
Jonne Berggren

Revisjonikomisjon

Ervin-Johan Sedman
Mare Räis
Arne Tennisberg

Revisorer

Ervin-Johan Sedman
Mare Räis
Arne Tennisberg

Volinikud

Marika Ojaaru - Ruhnu
Leo Filippov - Saaremaa
Evald Teras - Hiiumaa
Mare Räis - Hiiumaa
Ants Varblane - Vormsi
Kai Tennisberg - Haapsalu
Astrid Feodorova - Noarootsi
Ervin-Johan Sedman - Noarootsi
Toomas Timmermann - Sutlepa
Arne Tennisberg - Riguldi
Elna Busujeva - Vihterpalu
Sune Hägglom - Tallinn
Piret Ounapuu - Tartu

Ombud

Marika Ojaaru - Runö
Leo Filippov - Osel
Evald Teras - Dagö
Mare Räis - Dagö
Ants Varblane - Ormsö
Kai Tennisberg - Hapsal
Astrid Feodorova - Nuckö
Ervin-Johan Sedman - Nuckö
Toomas Timmermann - Sutlep
Arne Tennisberg - Rickul
Elna Busujeva - Vippal
Sune Hägglom - Tallinn
Piret Ounapuu - Tartu

Toimkondade juhatajad

Maido Limbak - ajaloo- ja muuseumitoimkond
Eha Timmermann - naiste käsitöötoimkond
Arne Tennisberg - meeste käsitöötoimkond
Imbi Vesmes - raamatukogutoimkond
Ain Sarv - pressitoimkond
Ervin-Johan Sedman - Noarootsi päevade toimkond

Ordförande i Samfundets utskott

Maido Limbak - historie- och museiutskott
Eha Timmermann - handarbetsutskott
Arne Tennisberg - slöjduutskott
Imbi Vesmes - biblioteksutskott
Ain Sarv - pressutskott
Ervin-Johan Sedman - utskottet för Nucködagar

ADRESSID

Berggren Jonne	203176
Busujeva Elna	203064
Feodorova Astrid	203173
Filippov Leo	203337
Hägglom Sune	200034
Limbak Maido	200029
Ojaaru Marika	203608
Räis Mare	203170
Sarv Ain	200001
Sedman Ervin-Johan	203170
Tennisberg Kai	203170
Tennisberg Arne	203170
Teras Evald	203200
Timmermann Eha	203170
Timmermann Toomas	203173
Tomingas Toivo	203170
Varblane Ants	203176
Vesmes Imbi	200029
Ounapuu Piret	202400

ADRESSER

Haapsalu raj., Vormsi, Hullo
Harju rajoon, Vihterpalu sjsk.
Haapsalu raj., Pürksi sjsk., Einbi
Kingissepa rajoon, Salme sjsk.
Tallinn, Järveotsa tee 47-1
Tallinn, Sõpruse pst. 200-98
Kingissepa rajoon, Ruhnu
Haapsalu, Opetaja 10
Tallinn, Lomonosovi 34-19
Haapsalu, Suur-Lossi 12-6
Haapsalu, Kastani 24-5
Haapsalu, Kastani 24-5
Hiiumaa, Kärdla, Kõrgessaare mt. 37
Haapsalu, Kalda 5-6
Haapsalu raj., Pürksi sjsk., Sutlepa
Haapsalu, Khitajate tee 13-6
Haapsalu rajoon, Vormsi
Tallinn Mooni 117-21
Tartu, A.Haava 2-4

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

109.687

Reumatopalat

89-84a